

Arbo-inf@ct: Griepvaccinatie van gezondheidszorgpersoneel in tijden van COVID-19

6 november 2020

Auteurs: Fleur Meerstadt, Jaap Maas, Albert Vollaard en Imke Schreuder

Algemeen

Patiënten/medisch kwetsbaren en ouderen moeten binnen een (zorg)instelling beschermd worden. De directie/het bestuur van de betreffende zorginstelling is verantwoordelijk voor goede randvoorwaarden voor uitvoering van beleid rond infectiepreventie. Hieronder valt ook de vaccinatie van gezondheidszorgpersoneel tegen bijvoorbeeld hepatitis B-, mazelen- en influenza-infectie. Naast het aspect van de kwaliteit van de instelling (zoals patiënt- en werknemersveiligheid en de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz)), spelen ook zaken als goed werkgeverschap, certificering van de instelling en capaciteit: toename van ziekteverzuim onder het personeel in combinatie met een grotere toestroom/zorgbehoefte van patiënten leidt tot krapte in de zorg/van handen aan het bed en een mogelijke opnamestop.

Op verzoek van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ontwikkelde de Gezondheidsraad twee kaders waarmee werkgevers kunnen beoordelen wanneer vaccinatie aan te raden is: één om de gezondheid van werknemers te beschermen en één in het belang van derden: '[Werknemers en infectieziekten](#): criteria voor vaccinatie'. Het jaarlijks vaccineren van gezondheidszorgpersoneel binnen en buiten instellingen (wanneer er sprake is van dagelijks en direct patiëntcontact) tegen griep is specifiek opgenomen in een [Gezondheidsraadadvies \(2007\)](#); hier wordt gewezen op 'hun bijzondere verantwoordelijkheid'. Ook is het jaarlijks vaccineren van zorgverleners tegen griep opgenomen binnen verschillende EU-richtlijnen. Een pleidooi wordt gehouden voor een 'consensus based EU-wide policy on HCW vaccination'. Vaccineren op het werk zou meer gestimuleerd moeten worden en minder vrijblijvend moeten zijn (bv. opting out).

De Arbowet (risicoloperschap) kan hier op zichzelf niet dienen als steekhoudend argument. Arbodiensten/bedrijfsartsen hebben op dit onderwerp een beperkte rol. Wel kan een arbodienst of bedrijfsarts, in samenwerking met de infectiepreventiecommissie, een rol spelen in de uitvoering en ondersteuning van campagnes en de communicatie over de griepvaccinatie. Dit naast voorlichting over het belang van vaccinatie, implementatie (toegankelijkheid), vaccinatie en individuele begeleiding en advisering. Zie hiervoor ook de [NVAB-richtlijn](#) 'influenza: preventie en outbreak control'.

Overzicht veelvoorkomende vragen

In dit bericht hebben wij de volgende veelvoorkomende vragen opgenomen, gevolgd door een lijst met andere te raadplegen bronnen.

1. Ik ben zorgmedewerker; moet ik me verplicht tegen griep laten vaccineren?
2. Moeten werknemers in niet-zorginstellingen, zoals het onderwijs of de kinderopvang, zich ook laten vaccineren tegen griep?

3. Wordt griepvaccinatie voor gezondheidszorgpersoneel vergoed?
4. Hoeveel medewerkers in de gezondheidszorg worden elk jaar gevaccineerd?
5. Hoe doen andere Europese landen het?
6. Wat zijn de belangrijkste redenen voor gezondheidszorgpersoneel zich jaarlijks te laten vaccineren tegen griep?
7. Wat zijn de belangrijkste redenen voor gezondheidszorgpersoneel zich niet jaarlijks te laten vaccineren tegen griep?
8. Is het dit jaar vanwege COVID-19 belangrijker dan anders dat ik een griep prik haal?
9. Ik houd me al aan de hygiënemaatregelen voor COVID-19, anderhalve meter afstand houden en mondkapjes in publieke binnenruimtes en het openbaar vervoer. Kan ik dan nog griep krijgen en waarom zou ik dan ook nog de griep prik halen?
10. Beschermt de griep prik ook tegen COVID-19?
11. Ik heb dit jaar al griep gehad, moet ik dan toch nog de griep prik halen?
12. Kan het kwaad de griep prik te halen als je symptomen hebt die passen bij COVID-19?
13. Wat doet griep met u als u COVID-19 heeft en omgekeerd?
14. Kan de griep prik uw weerstand tijdelijk verminderen? Dat is toch juist in coronatijd onwenselijk?
15. Mag tijdens de zwangerschap/borstvoedingsperiode gevaccineerd worden tegen griep?
16. Moet ik me op COVID-19 laten testen als ik in de dagen na de griep prik klachten krijg?

1. Ik ben zorgmedewerker; moet ik me verplicht tegen griep laten vaccineren?

Nee, u bent niet verplicht dit te doen. Wel kunt u overwegen of er niet sprake is van een morele vaccinatieplicht zoals ook het geval bij de hepatitis B-vaccinatie. Het is wenselijk om te streven naar een zo hoog mogelijke vaccinatiegraad onder gezondheidszorgpersoneel, vooral als er direct contact is met kwetsbare patiënten. Uitgangspunt is dat in zorginstellingen tenminste alle medewerkers met direct patiëntencontact jaarlijks worden gevaccineerd tegen griep.

2. Moeten werknemers in niet-zorginstellingen, zoals het onderwijs of de kinderopvang, zich ook laten vaccineren tegen griep?

Vaccinatie van werknemers in niet-zorginstellingen wordt niet aanbevolen omdat er enerzijds meestal niet sprake is van kwetsbare derden zoals patiënten die beschermd moeten worden. Anderzijds heeft vaccineren van werknemers een beperkte effectiviteit op het verzuim. Op basis van onderzoek kan worden verwacht dat het vaccineren van gezonde werknemers gemiddeld 25% reductie geeft in influenza-achtige ziektebeelden en het effect op het verzuim is per gevaccineerde persoon dus beperkt. Zie hiervoor ook de [Richtlijn Influenza: Preventie en begeleiding door de bedrijfsarts](#).

3. Wordt griepvaccinatie voor gezondheidszorgpersoneel vergoed?

Ja, de werkgever biedt griepvaccinatie kosteloos aan.

De werkgever dient als verplichting veilige zorg te leveren en werknemers zo optimaal mogelijk te beschermen - waar griepvaccinatie ook toe behoort - en dient daarom de kosten voor vaccinatie te vergoeden.

“De commissie stelt vast dat vaccinatie van werknemers niet alleen moet worden overwogen met als doel de werknemer zelf te beschermen (de werknemer als risicoloper), maar ook om (kwetsbare) derden te beschermen tegen eventuele besmetting (de werknemers als risicovormer). De werkgever is immers

verantwoordelijk voor zowel veilige arbeidsomstandigheden voor werknemers als voor de bescherming van bijvoorbeeld kwetsbare patiënten.”

([Gezondheidsraadadvies \(2007\)](#))

Dus daar waar werknemers risicovormer dan wel risicoloper zijn, biedt de werkgever kosteloos griepvaccinatie aan.

4. Hoeveel medewerkers in de gezondheidszorg worden elk jaar gevaccineerd?

Ondanks campagnes om gezondheidszorgpersoneel te motiveren zich te laten vaccineren tegen griep blijft de vaccinatiegraad onder deze groep in Nederland laag. In Nederland is 13-28% van het gezondheidszorgpersoneel in de afgelopen jaren in verschillende zorginstellingen tegen griep gevaccineerd. Het aantal gevaccineerde medewerkers neemt de afgelopen jaren toe, maar is nog steeds (te) laag. In verpleeghuizen kiest meer dan 90% van de patiënten voor de griepvaccinatie, in tegenstelling tot slechts 10-15% van het gezondheidszorgpersoneel. Naar verwachting zal de vaccinatiegraad tijdens de huidige COVID-19-pandemie verder stijgen onder zowel gezondheidszorgpersoneel in zorginstellingen als daarbuiten.

5. Hoe doen andere Europese landen het?

Van de 30 Europese landen adviseren 29 landen een jaarlijkse griepvaccinatie voor gezondheidszorgpersoneel. De laatste peilingen van 2015-2018 lieten een vaccinatiegraad onder gezondheidszorgpersoneel zien van gemiddeld 30.2%; dat varieerde van 15.6-63.2% ([ECDC 2018](#)). De vaccinatiegraad is vooral afhankelijk van het vaccinatiebeleid in het betreffende land.

In de [EU-richtlijnen](#) is de jaarlijkse griepvaccinatie van gezondheidszorgpersoneel opgenomen in de adviezen en staat in het advies dat jaarlijkse griepvaccinatie meer gestimuleerd moet worden onder gezondheidszorgpersoneel en minder vrijblijvend zou moeten zijn. Daarnaast raadt ook de [Wereldgezondheidsorganisatie](#) (WHO) griepvaccinatie van gezondheidszorgpersoneel actief aan met als doel om het zorgpersoneel en kwetsbare patiënten te beschermen tegen de gevolgen van griep.

6. Wat zijn de belangrijkste redenen voor gezondheidszorgpersoneel zich jaarlijks te laten vaccineren tegen griep?

De belangrijkste genoemde reden is om zichzelf tegen griep te beschermen, gevolgd door het beschermen van familieleden, patiënten en daarna het voorkómen van ziekteverzuim ([Groeneveld et al 2019](#)).

7. Wat zijn de belangrijkste redenen voor gezondheidszorgpersoneel zich niet jaarlijks te laten vaccineren tegen griep?

De meeste medewerkers noemden als belangrijkste reden dat zij niet verwachten dat ze zelf griep krijgen omdat ze gezond zijn en een goede afweer hebben. Andere redenen die werden genoemd zijn de beperkte effectiviteit van het griepvaccin, zorgen over mogelijke bijwerkingen, dat zij in hun werk geen direct patiëntencontact hebben en ten slotte dat ze geen tijd hebben gehad of vergeten zijn om zich te laten vaccineren ([Groeneveld et al 2019](#)).

8. Is het dit jaar vanwege COVID-19 belangrijker dan anders dat ik een griepvaccinatie haal?

De griepvaccinatie is net als andere jaren de beste bescherming tegen griep en de (ernstige) gevolgen die griep kan geven. Veel mensen in de doelgroep voor de griepvaccinatie hebben tevens een verhoogde kans om ernstiger ziek te worden van COVID-19. Als iemand flink

ziek wordt van griep en vervolgens COVID-19 krijgt, dan kan dit een zware aanslag op de gezondheid zijn. Naast COVID-19 kan griep of (ernstige) gevolgen daarvan ook leiden tot veel ziekenhuisopnames, dit leidt tot meer druk op de momenteel al belaste gezondheidszorg.

Tot slot lijken de klachten bij griep en COVID-19 veel op elkaar. De grieprik haalt een deel van de twijfel weg over mogelijke symptomen zoals het optreden van koorts. Bovendien loopt u minder kans dat u (onnodig) getest moet worden en onnodig moet thuisblijven (uzelf en ook de huisgenoten, met verstoringen van werk/het werkrooster tot gevolg).

9. Ik houd me al aan de hygiënemaatregelen voor COVID-19, anderhalve meter afstand houden en mondkapjes in publieke binnenruimtes en het openbaar vervoer. Kan ik dan nog griep krijgen en waarom zou ik dan ook nog de grieprik halen?

In Nederland is er elke winter 5-10% kans om griep te krijgen. De tijd tussen het oplopen en het uitbreken van de ziekte duurt meestal 1-5 dagen. Geïnfecteerde mensen zijn al besmettelijk een dag voordat de symptomen verschijnen. Bovendien doorloopt bijna de helft van de mensen de griep asymptomatisch, maar zij kunnen wel anderen (kwetsbaren) besmetten. Ook wanneer uzelf de landelijke maatregelen met daarnaast de protocollen/richtlijnen op het werk goed aanhoudt, zal misschien niet iedereen in uw omgeving dat ook doen. Bovendien zijn er ook vele werknemers met een COVID-19-besmetting, wat betekent dat u ook in uw werk risico loopt om met het griepvirus geïnficeerd te raken. Hygiënemaatregelen en het gebruik van goede bescherming op het werk kunnen de overdracht van het griepvirus verminderen, maar griepvaccinatie is de beste bescherming die we hebben om het gezondheidszorgpersoneel zelf en de kwetsbaren in de omgeving te beschermen tegen griep en de mogelijke gevolgen ervan.

10. Beschermt de grieprik ook tegen COVID-19?

Nee, COVID-19 wordt veroorzaakt door het nieuwe coronavirus (SARS-CoV-2). De grieprik beschermt alleen tegen het influenzavirus en dus niet tegen het nieuwe coronavirus.

11. Ik heb dit jaar al griep gehad, moet ik dan toch nog de grieprik halen?

Het is nooit zeker te zeggen of de klachten die u heeft gehad veroorzaakt werden door een influenzavirus of dat u een infectie had door een ander virus zoals het rhinovirus, RS-virus of een van de andere verkoudheidsvirussen. Veel virussen veroorzaken klachten die lijken op griep. De grieprik beschermt alleen tegen het influenzavirus. Dus ook als u 'griep' heeft gehad is het toch verstandig de grieprik te halen. Mocht u ondanks vaccinatie toch griep krijgen, dit kan aangezien er in een seizoen andere influenzavirussen kunnen circuleren dan opgenomen in de jaarlijkse grieprik, dan kan vaccinatie ervoor zorgen dat de griepverschijnselen minder erg zijn en de kans op een complicatie sterk vermindert.

12. Kan het kwaad de grieprik te halen als je symptomen hebt die passen bij COVID-19?

Als u COVID-19-achtige symptomen heeft kunt u zich beter eerst laten testen. Wanneer u positief test voor COVID-19, dan informeert de arbodienst of de GGD u verder over het vervolgbeleid. Vervolgens kan met de arbodienst of huisarts een geschikt moment voor griepvaccinatie overlegd worden en de grieprik veilig worden gehaald. Wanneer u COVID-19 heeft gehad is het nog steeds verstandig en ook veilig om de grieprik te halen. U kunt namelijk nog steeds griep krijgen.

13. Wat doet griep met u als u COVID-19 heeft en omgekeerd?

Omdat het griepseizoen 2020-2021 nog moet beginnen, het een unieke situatie betreft en er nog veel onduidelijk is, kan er op basis van wat wij nu weten over het natuurlijk beloop van een griepinfectie in samenhang met COVID-19 alleen een inschatting worden gegeven. Het kan zijn dat de getroffen (hygiëne-)maatregelen rond COVID-19 een gunstig effect hebben op het beloop van het griepseizoen zoals we ook hebben gezien op het zuidelijk halfrond afgelopen zomer ([Olsen et al 2020](#)).

Een groot deel van de mensen heeft weinig last van SARS-CoV-2 of griep. Echter, bepaalde [risicogroepen](#) hebben een verhoogde kans op een ernstig beloop van griep. Die risicogroepen komen in grote lijnen overeen met de [risicogroep](#) die ook meer risico heeft op een ernstig beloop van COVID-19. Dat kan komen door een hogere leeftijd, door een chronische ziekte van bijvoorbeeld hart, longen, nieren of het afweersysteem, of door bepaald medicatiegebruik. Na een ernstige longontsteking door COVID-19 kan griep een behoorlijke aanslag op het lichaam zijn; de herstelfase kan zo extra lang duren.

14. Kan de grieprik uw weerstand tijdelijk verminderen? Dat is toch juist in coronatijd onwenselijk?

Het griepvaccin heeft géén negatieve invloed op de weerstand en er is nooit aangetoond dat mensen in de dagen na de grieprik vatbaarder zijn voor een infectie. Het is een zogenoemd geïnactiveerd vaccin en bevat alleen vier griepviruseiwitten, dus geen levend en ziekmakend virus. Als reactie daarop zal het immuunsysteem antistoffen aanmaken. Je krijgt hiervan geen vaccinvirus-infectie/andere infectieverschijnselen.

15. Mag tijdens de zwangerschap/borstvoedingsperiode gevaccineerd worden tegen griep?

De griepvaccinatie is een geïnactiveerd vaccin en is veilig toe te dienen tijdens de zwangerschap en tijdens de periode van borstvoeding. Met griepvaccins bestaat een grote ervaring en op basis daarvan kunnen deze vaccins als zeer veilig beschouwd worden. Zwangeren lopen in het derde trimester een verhoogd risico op een ernstiger beloop van griep zoals een pneumonie, omdat griep door koorts of longontsteking tot complicaties rond de zwangerschap kan leiden. Daarom [beveelt de WHO](#) het influenzavaccin actief aan voor zwangeren.

In Nederland (in tegenstelling tot vele andere landen) is zwangerschap op zichzelf geen indicatie voor griepvaccinatie uit het [Nationaal Programma Grieppreventie](#) (NPG). Zwangeren die behoren tot een risicogroep (vanuit de NPG) hebben wel een indicatie voor de grieprik en hen wordt actief geadviseerd zich te laten vaccineren (zie ook het [gezondheidsraadadvies 2014](#)). Er volgt naar verwachting binnenkort een herziening van het advies voor zwangeren van de Gezondheidsraad .

16. Moet ik me op COVID-19 laten testen als ik in de dagen na de grieprik klachten krijg?

[Bijwerkingen](#) die het vaakst voorkomen na de grieprik en bewezen samenhangen met de vaccinatie zijn pijn, roodheid of een lichte zwelling op de plek waar u de prik hebt gekregen. Deze bijwerkingen treden bijna altijd binnen 24 uur na vaccinatie op en zijn bijna altijd binnen 48 uur weer verdwenen. COVID-19-achtige klachten zoals verkoudheid of hoesten zijn geen bijwerkingen die optreden na de grieprik. Krijgt u na de grieprik klachten die passen bij COVID-19 zoals verkoudheid of hoesten? Dan adviseren wij u zich te laten testen op COVID-19 en thuis te blijven tot de uitslag bekend is; hierin volgt u de landelijke maatregelen en adviezen.

Overleg bij twijfel of ernstige klachten altijd met uw arbodienst, uw huisarts of de huisartsenpost.

Andere te raadplegen bronnen

Artikelen

- [‘Lage influenzavaccinatiegraad onder ziekenhuismedewerkers’](#) (Arianne B. Gageldonk-Lafeber et al. 2014, NTvG)
- [‘Het intensieve griepseizoen van 2018: Een pleidooi voor influenzavaccinatie van zorgverleners’](#) (Geert H. Groeneveld et al. 2018, NTvG)
- [‘Influenza vaccination for healthcare workers who care for people aged 60 or older living in long-term care institutions’](#) (Roger E Thomas et al. 2016, beschikbaar op Cochrane Library)

Richtlijnen en informatie

- [Beroepsinfectieziekte Influenza \(seizoen\)](#) (Kiza)
- [LCI-Richtlijn Influenza](#) (LCI-RIVM)
- [Influenzavaccinatie buiten het NPG](#) (LCI-RIVM)
- [Influenzavaccinatie zwangere vrouwen](#) (LCI-RIVM)
- [Vaccinaties voor gezondheidspersoneel](#) (RIVM)
- [Veelgestelde vragen griepvrij, pneumokokkenvrij en COVID-19](#) (RIVM)